(೩) ಸರ್ವದತ್ತಾದಾನದಿಂದ ವಿರಮಣ, (೪) ಸರ್ವಬಹಿದ್ಧಾದಾನದಿಂದ ವಿರಮಣ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಚಾತುರ್ಯಾಮ ರೂಪ ಸಾಮಾಯಿಕ ಧರ್ಮವು ಮಹಾವೀರನ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸುಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ದಿಗಂಬರ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಗಳೆರಡೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧರ ಪಾಲೀ ಗ್ರಂಥಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಭ.ಮಹಾವೀರನ ಪೂರ್ವದ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಸಾಮಾಯಿಕ ಸಂಯಮದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ಮೂಲಾಚಾರವು [೭, ೩೬ – ೩೮] ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಮಹಾವೀರನು ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಛೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಾ ಸಂಯಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವಿತ್ತು (ಮೂ ೧೨೯ – ೧೩೩). ಇದೇ ಸಂಗತಿಯು ಭಗವತೀ [೨೦,೮,೬೭೫ ; ೨೫, ೭, ೭೮೫], ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ ಮೊದಲಾದ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ ಸೂತ್ರದ [೯ ; ೧೮] ಸಿದ್ಧಸೇನೀಯ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥವಾದ ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತ (ವಗ್ಗ ೫) ಮತ್ತು ಅದರ ಅಟ್ಠಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ :– ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ 'ಬಪ್ಪಶಾಕ್ಯ'ನು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಶ್ರಾವಕನಿದ್ದನು. ಪಾರ್ಶ್ವಾಪತ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಶ್ರಾವಕರ ಬಗ್ಗೆ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅನೇಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಬುದ್ಧನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದದ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಹಾಗೂ ಅವನ ಪೂರ್ವದ ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನೂ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸ್ವೀಕರಿಸದ ಒಂದು ಕಾಲವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಜರ್ಮನ್ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಹರ್ಮನ್ ಜಾಕೋಬಿಯು ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯಿಸಿ, ಮಹಾವೀರನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಮಹಾವೀರನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೨೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು. ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರ ಚಾತುರ್ಯಾಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅದು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ನಾಥಪುತ್ರನ (ಮಹಾವೀರ) ಧರ್ಮವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದೆ ಈ ಚಾತುರ್ಯಾಮ

ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ, ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಯಾಮದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನೊಡನೆಯೇ ಇದೆ. ಮಹಾವೀರನ ಸಂಬಂಧವು ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮಹಾವೀರನು ಐದು ವ್ರತಗಳ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನೆಂದೇ ಹೇಳಿದೆ, ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಗ್ರಂಥರಿಂದ ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉದಾ: ಉಪೋಸಥ (ಮಹಾವಗ್ಗ ೨,೧,೧), ವರ್ಷಾವಾಸ (ಮ, ೩,೧,೧). ಇವೂ ಕೂಡ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪರಂಪರೆಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಬುದ್ಧನನ್ನು ಯಾವ ಶ್ರಮಣವಾದಗಳ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತವೆಯೋ ಅವರೂ ಕೂಡ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪರಂಪರೆಯವರೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ತೀರ್ಥಂಕರ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರ :-

ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರನು ಜೈನರ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರನು. ಇವನ ತಂದೆ – ತಾಯಿಯಂದಿರು ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿದ್ದು ಜೈನಾಗಮಗಳು (ಆಚಾರಾಂಗ ೩, ಭಾವಚೂಲಿಕಾ ೩, ಸೂತ್ರ ೪೦೧) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವನು ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾಯಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದನೆಂದೂ, ತರುವಾಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಛೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಾ ಸಂಯಮದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. (ಆಚಾರಾಂಗ ೨, ೧೫, ೧೦೧೩). ಮಹಾವೀರನ ತಂದೆಯಾದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಕುಂಡಪುರದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ತಾಯಿಯಾದ ತ್ರಿಶಲಾದೇವಿಯು ಲಿಚ್ಛವಿ ವಂಶದ ರಾಜನಾದ ಚೇಟಕನ ಮಗಳು, ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂಪರೆಯು ತ್ರಿಶಲೆಯು ಚೇಟಕನ ತಂಗಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅವನ ತಂದೆಯ ಗೋತ್ರವು ನಾಯ, ನಾಥ, ನಾತ (ಸಂಸ್ಕೃತ ಜ್ಞಾತೃ) ಎಂದಿತ್ತು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೌದ್ಧ ಪಾಲೀ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಾತಪುತ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವರ್ಧಮಾನನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಭಗವಾನ್‌ನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವು ಕುಂಡಪುರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತರುವಾಯದ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ನಾಲಂದಾಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಡಲಪುರವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಮುಂಗೇರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಛುಆಡದ ಸಿರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಂಡಗ್ರಾಮವನ್ನು ಈ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಜೈನಾಗಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿತಗೊಂಡ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ

ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ಥಳ ವಿಶೇಷಗಳು ಇವೆರಡೂ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಭಗವಂತನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಕುಂಡಪುರವು ವಿದೇಹ ದೇಶದಲ್ಲಿದೆ (ಹ. ಪು. ೨,೪ ; ಉ. ಪು. ೭೪,೨೫೧). ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನನ್ನು ವಿದೇಹ ಪುತ್ರ, ವಿದೇಹ ಸುಕುಮಾರ ಮೊದಲಾದ ಉಪನಾಮಗಳಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕುಮಾರ ಕಾಲದ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ವಿದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿದೇಹ ದೇಶವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಹುತರ ನಿಶ್ಚಿತಗೊಂಡಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಿಮಾಲಯ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಗಂಗಾನದಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೌಶಿಕೀ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಗಂಡಕೀ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ವಿದೇಹ ದೇಶವೆನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ – ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಡುವ – ಎರಡೂ ಸ್ಥಾನಗಳು – ಕುಂಡಲಪುರ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಂಡ ಗಂಗೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ; ಅವು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವು ವಿದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಮಗಧದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಮಹಾವೀರನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗಂಡಕೀ ನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ಗಂಡಕಿಯು ಉತ್ತರ ಬಿಹಾರದ ನದಿಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಸೋನಪುರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ; ಇದು ಗಂಗಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ; ಮಹಾವೀರನನ್ನು ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ವೆಸಾಲಿಯ (ವೈಶಾಲಿಯ) ಎಂಬ ಉಪಾಧಿ ಸಹಿತ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಸೂತ್ರಕೃ. ೧,೨ ; ಉತ್ತರಾ. ೬). ಇದರಿಂದ ಅವನು ವೈಶಾಲಿಯ ನಾಗರಿಕನಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಕೌಶಲ ದೇಶದವನಾದುದರಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಋಷಭದೇವನನ್ನು ಅನೇಕ ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ, ಕೋಸಲೀಯ (ಕೌಶಲೀಯ) ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಡಾ.ಹಾರ್ನಲೆ ಯಾಕೋಬಿ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಪರಂಪರೆಯು ಮನ್ನಿಸಿದ ಎರಡೂ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಮಹಾವೀರನ ನಿಜವಾದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ವೈಶಾಲಿಯೇ ಮಹಾವೀರನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ವಿಚಾರದೆಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ವೈಶಾಲಿಯು ಈಗಿನ ತಿರಹುತ ಮಂಡಲದ ಮುಜಪ್ಫರಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಸಾಢ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಪುರಾತತ್ತ್ವದ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ವಿಶಾಲನ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಕೋಟೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸ್ಥಳವು ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಈ ಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ, ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಇದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಗಂಡಕಿ ನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸಾಢದ ತೀರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಂಭವನೀಯ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನು ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾದ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕುಮಾರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದನು. ಆ ಗ್ರಾಮವು ಈಗ 'ಕಮ್ಮನಛಪರಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಭಗವಾನನು ಪ್ರಥಮ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಾಗ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಸ್ಥಾನವು ಇದರಿಂದ ಕೊಲ್ಹು ಆ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಮಳೆಗಾಲ ವಾಸ - ವರ್ಷಾಯೋಗವನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹಲವು ಚಾತುರ್ಮಾಸಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದಿದ್ದನು. ಅದನ್ನೇ ಈಗ ಬನಿಯಾ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಚ್ಛವಿಗಣದ ಅಧಿನಾಯಕನಾದ ಚೇಟಕ ರಾಜನು ಇದೇ ವೈಶಾಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸವು ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ಭಗವಂತನ ತಂದೆಯ ಕಡೆಯ ಗೋತ್ರವು ಕಶ್ಯಪವಾಗಿತ್ತು : ತಾಯಿಯ ಗೋತ್ರವು ವಶಿಷ್ಠ ಎಂದಿತ್ತು. ಈ ಎರಡೂ ಗೋತ್ರಗಳೂ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜಥರಿಯಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಜಾತಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಇದೂ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಈ ಜಾತಿಯು ಜ್ಞಾತೃವಂಶದ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ವೈಶಾಲಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸು ಕುಂಡ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು ಪರಂಪರಾನುಗತವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಎಂದೂ ರೆಂಟೆ - ಕುಂಟೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಹೊಡೆದಿಲ್ಲ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಕುಂಡವಿದೆ. ಅದು ಈಗ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವೈಶಾಲಿಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಶೋಧಿಸುವಾಗ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಮುದ್ರೆಯೂ ಲಭಿಸಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ 'ವೈಶಾಲೀ ನಾಮ ಕುಂಡೆ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಬಹು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದೇ ವಾಸು ಕುಂಡವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕುಂಡಪುರವೆಂದೂ ಮಹಾವೀರನ ನಿಜವಾದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರವು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾವೀರನ ಸ್ಮಾರಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರ್ಧಮಾಗಧಿ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಶಿಲಾಲೇಖದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಜನಿಸಿದ ಪವಿತ್ರ ಭೂಮಿಯು ಇದೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಇದೇ ಸ್ಥಳದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರವು ಪ್ರಾಕೃತ ಜೈನ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ಮಹಾವೀರನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಘಟನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮತಭೇದವಿದೆ. ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವನು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ಕುಮಾರನಾಗಿಯೂ ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ತರುವಾಯ ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾದನು. ಆದರೆ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವನ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರಿಯೂ ಕೂಡಾ ಜನಿಸಿದ್ದಳು. ಮೇಲಾಗಿ ಅವನ ಅಳಿಯನಾದ ಜಾಮಾಲಿಯೂ ಕೆಲಕಾಲ ಅವನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಗನುಸರಿಸಿ, ಅವನು ಸರ್ವ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಚೇಲ ದಿಗಂಬರ ರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರಾನುಸಾರ ಅವನು ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ನಂತರ ಅವನು ಅಚೇಲಕನಾದನು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯ ತರುವಾಯ ಅವನು ಋಜುಕೂಲಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತ, ಅವನು ತನ್ನ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಎರಡೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಪ್ರಥಮ ಉಪದೇಶವು ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಾನ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ರಾಜಗೃಹದ ವಿಪುಲಾಚಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಅದೇ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಮಾನ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ಪಾವಾ ನಗರದ ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಾಲ ಮಂದಿರವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ನಿರ್ವಾಣವು ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವಯಸ್ಸಿರುವಾಗ ಪಾವಾದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳವು ಪಾಟಣಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರ ಶರೀಫದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಏಳು ಮೈಲಿನ ಮೇಲೆ ಇದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭವ್ಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾವೀರನ ಸಂಘ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ :–

ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರನು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಮುನಿ, ಆರ್ಯಿಕಾ, ಶ್ರಾವಕ ಮತ್ತು ಶ್ರಾವಿಕಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿಸಿದನು. ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳು ಗೃಹತ್ಯಾಗಿಗಳಾದ ಪರಿವ್ರಾಜಕರು ; ಉಳಿದವೆರಡು ಗೃಹಸ್ಥರವಾಗಿದ್ದುವು. ಇದಕ್ಕೇನೇ ಅವನನ್ನು ಚತುರ್ವಿಧ ಸಂಘವೆಂದು

ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಮುನಿ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು. ಅವನು ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಧರ್ಮದ ಮೂಲಾಧಾರವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರೂಪವೆಂದು ಅಹಿಂಸಾ, ಅಮೃಷಾ, ಅಚೌರ್ಯ, ಅಮೈಥುನ ಮತ್ತು ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎಂದು ಐದು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ವ್ರತ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮುನಿಗಳಾಗಿ ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ – ಮಹಾವ್ರತರೂಪ – ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿ ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ – ಅಣುವ್ರತರೂಪ – ಹೇಳಿದೆ. ಗೃಹಸ್ಥರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅವನು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೌಪೀನ ಮಾತ್ರಧಾರಿಯಾಗುವ ವರೆಗಿನ ಹನ್ನೊಂದು ಹಂತಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೋಷ ಹಾಗೂ ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆಂದು ಅವನು ನಿಯಮಿತ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ :- ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವ ಅರ್ಥಾತ್ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಜಡ ಇವು ಎರಡು ವಿಧದ ಮೂಲತತ್ವಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚೇತನದ ಮನ – ವಚನ ಹಾಗೂ ಕಾಯಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಜಡ ಚೇತನಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಪರಂಪರೆಯು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೇನೇ ಕರ್ಮಾಸ್ರವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಬಂಧವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಮ ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನೆಯಿಂದ ಈ ಕರ್ಮಾಸ್ರವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ತಪಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಚೇತನವು ಜಡದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ, ತನ್ನ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಜೀವನದ ಪರಮ ಗುರಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಈ ಜನ್ಮ ಮೃತ್ಯುಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ವಿಚ್ಛೇದಗೊಂಡು ಮೋಕ್ಷ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಾಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ

ಮಹಾವೀರನು ತನ್ನ ಉಪದೇಶದ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ – ಲೋಕಭಾಷೆಯೆನಿಸಿದ – ಅರ್ಧಮಾಗಧಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಇದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಅವನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಆಚಾರಾಂಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನಗೈದರು. ಅವು ದ್ವಾದಶಾಂಗ ಆಗಮಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣ ಕಾಲ :-

ಜೈನ ಪರಂಪರೆಗನುಸರಿಸಿ ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣವು ವಿಕ್ರಮ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೪೭೦ ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಶಕ ಕಾಲದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೬೦೫ ವರ್ಷ ಐದು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಈ ಕಾಲವು ಕ್ರಿಶ. ಪೂರ್ವ ೫೨೭ ವರ್ಷ ಆಗುತ್ತದೆ ಈ ಮಹಾವೀರ ಸಂವತ್ಸರವು ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಶಿಲಾಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪರಂಪರೆಯು ಐದು ಆರು ನೂರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ನೋಡಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಹೇಮಚಂದ್ರನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸಾರ ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ೧೫೫ ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ (ಮೌರ್ಯ) ರಾಜನಾದನು. ಇನ್ನು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲವು ೨೫೫ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯದ್ದೆಂದು ಸರ್ವತ್ರ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ಸಮಯವು ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ೨೫೫+೧೫೫=೪೧೦ ವರ್ಷ ಪೂರ್ವ (ಕ್ರಿಶ ಪೂ ೪೬೭) ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಯಾಕೋಬಿ, ಚಾರ್ಪೆಂಟಿಯರ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಡಾ. ಜಾಯಸ್‌ವಾಲನ ಮತವು :- ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೪೭೦ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಮನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಅವನ ೧೮ ವರ್ಷನಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ಅವನ ಸಂವತ್ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ ೪೭೦+೧೮=೪೮೮ ವರ್ಷ ಪೂರ್ವ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣ ಕಾಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲ್ಕೆ ಬೇಕು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಜೈನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ :- ವಿಕ್ರಮನು ಜನಿಸಿ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು. ಮುಂದೆ ಅವನು ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಅವನ ಸಂವತ್ ಅವನ ಮೃತ್ಯುವಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ೪೭೦ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣವು ಆಗಿದೆ.

ವೀರ ನಿರ್ವಾಣ ಕಾಲದಿಂದ ೬೦೫ ವರ್ಷ ೫ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಶಕ ಸಂವತ್‌ದ ಪ್ರಾರಂಭವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಕಾರಣವಿಷ್ಟೇ :- ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣವು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗೆ ಆಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣ ಸಂವತ್ಸರವು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಐದು ತಿಂಗಳುಗಳ ತರುವಾಯ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ

ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಶಕ ಸಂವತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಕ ಸಂವತ್ ೭೦೫ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಜಿನಸೇನಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ವರ್ಣನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ: ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ನಿರ್ವಾಣ ಭೂಮಿಯಾದ ಪಾವಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆ ತಿಥಿಗೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ದಿನ ಜೈನ ಸಮಾಜವು ನಿರ್ವಾಣೋತ್ಸವವನ್ನು ದೀಪಮಾಲೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನ ಪೂಜೋತ್ಸವವನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ಉತ್ಸವವು ಭಾರತದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಉಲ್ಲೇಖವು ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಎದ್ದದ್ದು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೌತಮ-ಕೇಶೀ ಸಂವಾದ :-

ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೌತಮ, ಸುಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿ ಈ ಮೂವರು ಕ್ರಮದಿಂದ ಜೈನ ಸಂಘದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಇವರ ಕಾಲವು ಕ್ರಮದಿಂದ ೧೨+೧೨+೩೮=೬೨ ವರ್ಷ ಇತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಲೂ ಈ ಮೂವರು ಗಣಧರರಿಗೂ ಕೇವಲಿ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವರ ತರುವಾಯ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಮತ್ತು ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಭೇದಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಈಗ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಭೇದದ ಬೀಜವು ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಮೊಳಕೆ ಒಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಭೇದದ ಕಾರಣ ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಒಂದಂಶವು ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ ಸೂತ್ರದ ಕೇಶೀ-ಗೌತಮ ಸಂವಾದ ಎಂಬ ೨೩ನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯನದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಸಂಗತಿಯಿದು:-ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನು ತನ್ನ ಅಚೇಲಕ ಅಥವಾ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೋ ಆಗ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವತಃ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ಇದೇ ಪಾರ್ಶ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದಲೇ ಭಗವಾನ್

ಮಹಾವೀರನೂ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನದ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಮಹಾವೀರನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅಧಿನಾಯಕನು ಗೌತಮನಾಗಿದ್ದಾಗ ಪಾರ್ಶ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ನಾಯಕನು ಶ್ರಮಣ ಕೇಶೀಕುಮಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಗಣಧರರ ಭೆಟ್ಟಿಯು ಶ್ರಾವಸ್ತಿಪುರದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಆಗ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ಬಂತು:- ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಸಂಪ್ರದಾಯವು "ಚಾತುರ್ಯಾಮ" ಧರ್ಮವೆಂದೂ ವರ್ಧಮಾನನ ಸಂಪ್ರದಾಯವು "ಪಂಚವ್ರತ" ವೆಂದೂ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಾರ್ಶ್ವನ ಧರ್ಮವು ಸಾಂತರೋತ್ತರದ ಹಾಗೂ ವರ್ಧಮಾನನದು ಅಚೇಲಕ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತೆ ಕಾರಣವೇನು? ಕೇಶೀ ಕುಮಾರನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಗೌತಮ ಗಣಧರನು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗಿದೆ:- ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸರಳ ಹಾಗೂ ಜಡ [ಋಜು ಜಡ]ನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಶ್ಚಿಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಕ್ರ ಮತ್ತು ಜಡ; ಆದರೆ ಮಧ್ಯಮ ಕಾಲದ ಜನರು ಸರಳ ಹಾಗೂ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರು (ಋಜು ಪ್ರಾಜ್ಞ) ಇದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಪುರಾತನ ಜನರಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಶೋಧವು ಕಠಿಣವೆನಿಸಿತ್ತು. ಪಶ್ಚಿಮ ಕಾಲೀನ ಜನರಿಗೆ ಅದರ ಅನುಪಾಲನೆಯು ಕಠಿಣವೆನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದ ಜನರಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮಶೋಧವು ಹಾಗೂ ಅದರ ಪಾಲನೆಗಳು ಸರಳವೆನಿಸಿದವು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೊದಲನೆಯವರು ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಪಂಚವ್ರತರೂಪ ಹಾಗೂ ನಡುವಿನ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಅದನ್ನು ಚಾತುರ್ಯಾಮ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಚೇಲಕ ಅಥವಾ ಸಾಂತರೋತ್ತರ ವೇಷವು ಕೇವಲ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಾಗಿ ನಿಯತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಥಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದನು. ಗೌತಮ ಮತ್ತು ಕೇಶಿಶ್ರಮಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ ಕೇಶಿಯು ಮಹಾವೀರನ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತರೂಪ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವೇಷದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಚೇಲಕತ್ವ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪವಸ್ತ್ರತ್ವದ ಸಂಗತಿಯೂ ಅವರವರ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಮಾತು ಸ್ವೀಕಾರವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸ್ಥವಿರಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ಜಿನಕಲ್ಪದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥವಿರಕಲ್ಪವು ಪಾರ್ಶ್ವಪರಂಪರೆಯ ಅಲ್ಪವಸ್ತ್ರಧಾರಣರೂಪವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಜಿನಕಲ್ಪವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಚೇಲಕರೂಪ ಮಹಾವೀರನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.

ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ವಸ್ತ್ರಧಾರಣ ಮಾಡಿಯೂ ಸಹ ಮಹಾವ್ರತಿಯಾಗಲು ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ಅದರಿಂದಲೂ ನಿರ್ವಾಣ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅಚೇಲಕತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಉದ್ಭವವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈ ಸಂಘರ್ಷದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೬೨ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿಯ ನಾಯಕತ್ವವು ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಘಭೇದವಾದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಕೇವಲಿಗಳು; ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಐದು ಜನ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು; ವಿಶಾಖಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ದಶಪೂರ್ವಧಾರಿಗಳು; ನಕ್ಷತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಐವರು ಏಕಾದಶ ಅಂಗಧಾರಿಗಳು; ಹಾಗೆಯೇ ಸುಭದ್ರನಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಲೋಹಾರ್ಯನವರೆಗೆ ನಾಲ್ವರ ಏಕಾಂಗಧಾರಿ ಆಚಾರ್ಯರ ನಾಮಾವಳಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ೨೮ ಆಚಾರ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಕಾಲವು ೬೨+೧೦೦+೧೮೩+೧೧೮=೬೮೩ ವರ್ಷಗಳೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗಣಭೇದ:-

ಜೈನ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸ್ಥವಿರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಭೂತಿ ಗೌತಮ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ಗಣಧರರ ಮೂಲಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಶ್ರಮಣರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ಗಣಧರರು ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವ, ಈ ಎಲ್ಲ ಗಣಿಪಿಟಕಗಳ ಧಾರಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಒಟ್ಟು ಶ್ರಮಣಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೨೦೦ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ಗಣಧರರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಜನರ ನಿರ್ವಾಣವು ಮಹಾವೀರರ ಜೀವನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರಭೂತಿ ಗೌತಮ ಮತ್ತು ಆರ್ಯ ಸುಧರ್ಮ- ಮಹಾವೀರರ ತರುವಾಯ ಬದುಕಿದ್ದರು; "ಇಂದು ಯಾವ ಶ್ರಮಣ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರು ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಆರ್ಯ ಸುಧರ್ಮನ ಶಿಷ್ಯರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ- ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಗಣಧರರ ಯಾವ ಸಂತಾನವೂ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಬರಲಿಲ್ಲ." ಮುಂದೆ ಸ್ಥವಿರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಯ

ಸು.ದರ್ಪನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಆರ್ಯ ಶ್ಯಾಂಡಿಲ್ಯನವರಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತ್ತ ಮೂರು ಜನ ಆಚಾರ್ಯರ ಗುರು – ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಆಚಾರ್ಯನಾದ ಆರ್ಯ ಯಶೋ.ದಭದ್ರನಿಗೆ ಸಂಭೂತಿವಿಜಯ ಮತ್ತು .ಭದ್ರಬಾಹು ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದ, ಅವರಿಂದ .ಭಿನ್ನ .ಭಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳು ನಡೆದು ಬಂದವು. ಆರ್ಯ ಸಂಭೂತಿ ವಿಜಯನ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸ್ಥವಿರನಾದ ಆರ್ಯ ವಜ್ರಸೇನನ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ನಾಲ್ಕು .ಭಿನ್ನ .ಭಿನ್ನ ಶಾಖೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಅವುಗಳನ್ನ ಸ್ಥಾಪಿತ ಆಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳಾದ ನಾಇಲ, ಪೋಮಿಲ, ಜಯಂತ ಮತ್ತು ತಾಪಸ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಯ .ಭದ್ರಬಾಹುವಿನ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ತಾಮ್ರಲಿಪ್ತಿಕಾ, ಕೋಟಿವರ್ಷಿಕಾ, ಪೌಂಡ್ರವರ್ಧನಿಕಾ, ಮತ್ತು ದಾಸೀಖಬಡಿಕಾ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುವು. ಹೀಗೆ ಏಳನೆಯ ಸ್ಥವಿರನಾದ ಆರ್ಯ ಸ್ಥೂಲ.ಭದ್ರನ ರೋಹಗುಪ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ 'ತೇರಸಿಯ' ಶಾಖೆಯೂ ಉತ್ತರ ಬಲಿಸ್ಸಹ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಲಿಸ್ಸಹ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗಣವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೌಶಾಂಬಿಕ, ಸೌವರ್ತಿಕಾ, ಕೋಡಂಬಾಣೀ, ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಾಗರೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಸ್ಥೂಲ.ಭದ್ರನ ಎರಡನೆಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಆರ್ಯ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ರೋಹಣನಿಂದ ಉದ್ದೇಹಗಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಉದುಂಬರಿಜ್ಜಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಉಪಶಾಖೆಗಳುಂಟಾದವು; ನಗ.ಭೂತ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಕುಲಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಆರ್ಯ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಶ್ರೀಗುಪ್ತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಚಾರಣಗಣವೂ ಅದರ ಹಾರ್ಯಮಾಲಾಕಾರಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೀಯ ಮುಂತಾದ ಏಳು ಕುಲಗಳು ಜನಿಸಿದುವು. ಆರ್ಯ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಯಶೋ.ಭದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಉಡುವಾಡಿಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಚಂಪಿಜ್ಜಿಯ ಮೊದಲಾದ ಶಾಖೆಗಳು .ಭದ್ರಯಶೀಯ ಮುಂತಾದ ಮೂರು ಕುಲಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಕಾಮರ್ದ್ಧಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ವೇಸವಾಡಿಯ ಗಣವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರಾವಸ್ತಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳೂ ಗಣಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಕುಲಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುವು. ಈತನ ಅನ್ಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಋಷಿಗುಪ್ತನೆಂಬವನಿಂದ ಮಾನವ ಗಣವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಸವಾರ್ಯಿಕಾ, ಗೌತಮಾರ್ಯಿಕಾ, ವಾಸಿಷ್ಠಿಕಾ ಮತ್ತು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳೂ ಋಷಿಗುಪ್ತ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಕುಲಗಳೂ ಉಂಟಾದವು. ಶಾಖೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನ ಗಮನಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ.ಭೇದವನ್ನಳಿದು ಗೋತ್ರ– .ಭೇದಾನುಸಾರವೂ ಶಾಖೆ–

ಉಪಶಾಖೆಗಳು ಉಟಾದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥವಿ ಸುಸ್ಥಿತನಿಂದ ಕೋಟಿಕಗಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಉಚ್ಚಾನಾಗರೀ, ವಿದ್ಯಾಧರೀ, ವಜ್ರೀ, ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮಿಕಾ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಮ್ಭಲೀಯ, ವತ್ಥಲೀಯ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಣ್ಣವಾಹಣಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಕುಲಗಳು ರೂಪಗೊಂಡವು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಯ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಹಲವಷ್ಟು ಶಾಖೆಗಳು ಕುಲಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಭೇದ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿವೆ. ಆರ್ಯ ಸುಸ್ಥಿತನ ಆರ್ಯದ್ದತ್ತನಿಂದ ಮಧ್ಯಮಾಶಾಖೆಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾಧರ ಗೋಪಾಲನಿಂದ ವಿದ್ಯಾಧರೀಶಾಖೆಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಆರ್ಯದತ್ತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಶಾಂತಿಸೇನನು ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚನಾಗರೀ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಆರ್ಯ ಶಾಂತಿಸೇನನಿಗೆ ಶ್ರೇಣಿಕ, ತಾಪಸ, ಕುಬೇರ ಮತ್ತು ಋಷಿಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಇದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರ್ಯ ಸ್ಯೈನಿಕ, ತಾಪಸೀ, ಕುಬೇರಿ ಮತ್ತು ಋಷಿಪಾಲಿಕಾ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಆರ್ಯ ಸಿಹಗಿರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಆರ್ಯ ಶಮಿಕನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೀಪಿಕಾ ಹಾಗೂ ಆರ್ಯ ವಜ್ರನಿಂದ ಆರ್ಯವಜ್ರೀ ಶಾಖೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಆರ್ಯವಜ್ರನ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಜ್ರಸೇನ ಪದ್ಮ ಮತ್ತು ರಥ ಇವರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರ್ಯನಾಇಲಿ, ಪದ್ಮಾ ಮತ್ತು ಜಯಂತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಶಾಖೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಈ ವಿಧದ ಶಾಖೆ ಹಾಗೂ ಕುಲಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ, ಗೋತ್ರ, ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳು ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನೇನು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳಿದ್ದವೆಂಬುದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಶಾಖೆ ಹಾಗೂ ಕುಲಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಅದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ

ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲಗಣನೆ :-

ಕಲ್ಪಸೂತ್ರ ಸ್ಥವಿರಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ನಿರ್ದೇಶವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಅನ್ಯ ಸ್ರೋತ ಕೃತಿ 'ದುಷಮಕಾಲ-ಶ್ರಮಣಸಂಘ-ಸ್ತವ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ ಪಟ್ಟಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:-ಯಾವ ರಾತ್ರಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣವಾಯಿತೋ, ಅದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಚಂಡಪ್ರದ್ಯೋತ ರಾಜನ ಮೃತ್ಯುವಾಯಿತು: ಪಾಲಕರಾಜನ ಅಭಿಷೇಕವೂ ಆಯಿತು. ಈ

ಪಾಲಕರಾಜನು ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂತಾನವಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ಕುಣಿಕನು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿ, ೬೦ ವರ್ಷಗಳು ಆಳಿದನು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ೧೨, ಸುಧರ್ಮ ೮, ಮತ್ತು ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿ ೪೪ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಜೈನ ಸಂಘದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಯುಗಪ್ರಧಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪಾಲಕನ ರಾಜ್ಯಕಾಲವು ಅರುವತ್ತು ವರ್ಷ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ನವ ನಂದರು ೧೫೫ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಂಘದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಭಾವ ೧೧ ವರ್ಷ, ಸ್ವಯಂಭೂ ೨೩ ವರ್ಷ, ಯಶೋಭದ್ರ ೫೦, ಸಂಭೂತಿ ವಿಜಯ ೮, ಭದ್ರಬಾಹು ೧೪, ಸ್ಥೂಲಭದ್ರ ೪೫ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೨೧೫ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಇದರ ತರುವಾಯ ಮೌರ್ಯವಂಶದ ರಾಜ್ಯವು ೧೦೮ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಗಿರಿ ೩೦ ವರ್ಷ, ಸುಹಸ್ತಿ ೪೬ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಗುಣಸುಂದರನು ೩೩ ವರ್ಷ ಜೈನಸಂಘದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಮೌರ್ಯರ ನಂತರ ರಾಜಾ ಪುಷ್ಯಮಿತ್ರನು ೩೦ ವರ್ಷ ಹಾಗೂ ಬಲಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ಭಾನುಮಿತ್ರರು ಸೇರಿ ೬೦ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಣಸುಂದರನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯದ ೧೨ ವರ್ಷ, ಕಾಲಿಕ ೪೦ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಸ್ಕಂದಿಲ ೩೮ ವರ್ಷ ಜೈನಸಂಘದ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾವೀರನ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೪೧೩ ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದವು. ಭಾನುಮಿತ್ರನ ತರುವಾಯ ರಾಜಾ ನಭೋವಾಹನನು ೪೦ ವರ್ಷ, ಗರ್ದಭಿಲ್ಲನು ೧೩ ಮತ್ತು ಶಕನು ೪ ವರ್ಷಗಳು ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರೇವತಿಮಿತ್ರನಿಂದ ೩೬ ವರ್ಷ ಹಾಗೂ ಆರ್ಯ ಮಂಗುವಿನಿಂದ ೨೦ ವರ್ಷ ಜೈನ ಸಂಘದ ನಾಯಕತ್ವವು ನಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣವಾದ ಮೇಲೆ ೪೭೦ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಗರ್ದಭಿಲ್ಲನ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯು ಕಾಲಕಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಯಿತು. ಅವನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ರಾಜ್ಯಾರೂಢನಾಗಿ ೬೦ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನಸಂಘದಲ್ಲಿ ಬಹುಲ, ಶ್ರೀವೃತ್ತ ಸ್ವಾತಿ, ಹಾರಿ, ಶ್ಯಾಮಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಆಗಿಹೋದರು. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧರ ಪರಂಪರೆಯು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಬದ್ಧ ಬೋಧಿತರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಭದ್ರಗುಪ್ತ, ಶ್ರೀಗುಪ್ತ ಮತ್ತು ವಜ್ರಸ್ವಾಮಿ ಇವರು ಆಚಾರ್ಯರಾದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ತರುವಾಯ ಧರ್ಮಾದಿತ್ಯನು ೪೦ ವರ್ಷ, ಮಾಲ್ಲನು ೧೧ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಹೀಗೆ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣವಾದ ಮೇಲೆ ೫೮೧ ವರ್ಷಗಳು ವ್ಯತೀತವಾದವು ಆ ಮೇಲೆ

ದು ವರ್ಷ ಪುಷ್ಯಮಿತ್ರನ ೨೦ ವರ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜಾ ನಹಪಾನನ ೪ ವರ್ಷ(?) ಸಮಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ನಂತರ ೬೦೫ ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಕ ಸಂವತ್ಸರವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ೯೯೩ ವರ್ಷ ಉರುಳಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಕ ಸೂರಿಯು ಪರ್ಯೂಷಣ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ೯೮೦ ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆರ್ಯ ಮಹಾಗಿರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದೇವರ್ಧಿಗಣಿ ಕ್ಷಮಾಶ್ರಮಣನು ಕಲ್ಪಸೂತ್ರದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇದೇ ವರ್ಷ ಆನಂದಪುರದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಸೇನ ರಾಜನು ಪುತ್ರ-ವಿಯೋಗದಿಂದ ಶೋಕಾರ್ತನಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಯ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರದ ವಾಚನವು ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಬಹುಶ್ರುತ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಈ 'ದುಷಮ ಕಾಲ ಶ್ರಮಣ ಸಂಘಸ್ತವದ ಅವಚೂರಿ' ಯು ಈ ಸಮಾಚಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ವೀರ ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿ ೧೩೦೦ ವರ್ಷಗಳು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಬಪ್ಪಭಟ್ಟಿಸೂರಿಯಾದನು.

ಏಳು ನಿಹ್ನವ ಮತ್ತು ದಿಗಂಬರ-ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯ :-

ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಗಣಗಳು, ಕುಲಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಖೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭೇದವೇನೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏಳು ನಿಹ್ನವರ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ನಿಹ್ನವನು ಮಹಾವೀರನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಅವನ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯ ನಂತರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಜಮಾಲಿಯಿಂದ ಶ್ರಾವಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಈ ನಿಹ್ನವದ ಹೆಸರು ಬಹುರತ ಎಂದಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರ ಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹೀಗಿತ್ತು : ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಒಂದು ಸಮಯದ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ನಿಹ್ನವವು ಮುಂದೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ತಿಷ್ಯಗುಪ್ತನಿಂದ ಋಷಭಪುರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಜೀವ ಪ್ರದೇಶಿಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವರು ಜೀವದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೇನೇ ಜೀವ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವ್ಯಕ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂರನೆಯ ನಿಹ್ನವವು, ವೀರ ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿ ೨೧೪ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆಷಾಢ-ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಶ್ವೇತವಿಕಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರ

ಮತದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಅವ್ಯಕ್ತ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞೇಯ ಎಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಸಮುಚ್ಛೇದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಿಹ್ನವವು, ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೨೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಅಶ್ವಮಿತ್ರ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಮಿಥಿಲಾನಗರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕನುಸಾರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವು ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ನಂತರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರೂಪದಿಂದ ವ್ಯುಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಉತ್ಪಾದಿತ ವಸ್ತು ದೇಶ ಕ್ಷಣಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮತವು ಬೌದ್ಧದರ್ಶನದ ಕ್ಷಣಿಕವಾದಕ್ಕೆ ಹೋಲುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಐದನೆಯ ನಿಹ್ನವವು ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ೨೨೮ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಗಂಗ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಉಲ್ಲುಕಾತೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಇದರ ಹೆಸರು ದ್ವಿಕ್ರಿಯಾ ಎಂದಿದೆ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅನುಭವವು ಸಂಭವವಿದೆ- ಎಂಬುದೇ ಈ ಮತದ ಮರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಆರನೆಯ ತ್ರೈರಾಶಿಕ ಎಂಬ ನಿಹ್ನವವು ಛಲ್ಲುಕ ಮುನಿಯಿಂದ ಪುರಮಂತರಂಜಿಕಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಈ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ವಸ್ತು ವಿಭಾಗವನ್ನ ಮೂರು ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಜೀವಾಜೀವ ಎಂಬುದೇ ಆ ವಿಭಾಗ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಏಳನೆಯ ನಿಹ್ನವವು ಅಬದ್ಧ ಎಂಬುದು. ಇದರ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ವೀರ ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿ ೫೮೪ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಗೋಷ್ಠಾಮಾಹಿಲನಿಂದ ದಶಪುರದಲ್ಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮರ್ಮವು ಹೀಗಿದೆ:- ಕರ್ಮವು ಜೀವವನ್ನ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರ; ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಏಳು ನಿಹ್ನವಗಳ ತರುವಾಯ, ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ೬೦೯ ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದ ಮೇಲೆ ಬೋಟಿಕ ನಿಹ್ನವ ಅರ್ಥಾತ್ ದಿಗಂಬರ ಸಂಘದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ (ಸ್ಥಾ ೭, ವಿಅವಶ್ಯಕ ಮತ್ತು ತಪಾಪಟ್ಟಾ)ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೆಸರಿಸಿದ ಏಳು ನಿಹ್ನವಗಳ ನಾಮ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಸಂವತ್ತಿನ ೧೩೬ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಘದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ (ದರ್ಶನಸಾರಗಾಥಾ ೧೧). ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪಂಥದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕಾಲ-ನಿರ್ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಕೇವಲ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಮಹಾವೀರನ ಸಂಘದಲ್ಲಿ, ದಿಗಂಬರ, ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಾದುದು ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಎಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅನುಚಿತವಾಗಲಾರದು.

ದಿಗಂಬರ ಆಮ್ನಾಯದಲ್ಲಿ ಗಣಭೇದ :–

ದಿಗಂಬರ ಮಾನ್ಯತೆಗನುಸಾರ ಮಹಾವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ನಂತರ ೬೮೩ ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ ಎಂಬ ಆಚಾರ್ಯನಾದನು. ಅವನು ಐದು ವರ್ಷದ ಯುಗ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮುನಿ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೂರು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಇನ್ನು ಪಕ್ಷಪಾತದ ಯುಗವು ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ನಂದಿ, ವೀರ, ಅಪರಾಜಿತ, ದೇವ, ಪಂಚಸ್ತೂಪ, ಸೇನ, ಭದ್ರ, ಗುಪ್ತ, ಸಿಂಹ, ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮೀಪವರ್ತಿ ಆಪ್ತತ್ವವು ಉಂಟಾಗಿ, ಆತ್ಮೀಯತೆಯ ಭಾವನೆಯು ಹೆಚ್ಚಿ, ಧರ್ಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚುವವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ದರ್ಶನಸಾರಕ್ಕನುಸಾರ, ವಿಕ್ರಂ ಸಂವತ್ಸರದ ೫೨೬ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ–ಮಧುರಾನಗರದಲ್ಲಿ –ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ವಜ್ರನಂದಿಯು ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಘದ ಮತಕ್ಕನುಸಾರ, ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಪ್ರಾಶುಕ ಅಪ್ರಾಶುಕ ಜಲದಲ್ಲೇನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ಹೀಗಾಗಿ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು, ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದು, ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಿಷೇಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪಾಪವು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರದ ೨೦೫ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಮುನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕಲಶನಿಂದ ಯಾಪನೀಯ ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಐದು ಆರನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿಯ ತಾಮ್ರಪಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಪನೀಯ ಸಂಘದ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಷ್ಠಾಸಂಘದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ವಿಸಂ೭೫೩ ರಲ್ಲಿ ನಂದಿತಟವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಸೇನ ಮುನಿಯಿಂದ ಆಯಿತು. ಈ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದೂ ಪಿಂಛಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮುನಿಗಳು ಚೌರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಥುರ ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಕಾಷ್ಠಾ ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ತರುವಾಯ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಆಯಿತು, ಅಂದರೆ ಆಗ ವಿಸಂ೯೫೩ ನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ರಾಂಸೇನ ಮುನಿಯು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಘದ ಮುನಿಗಳು ಪಿಂಛಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಿಟ್ಟರು. ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಷ್ಠಾ ಸಂಘದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅರ್ಥಾತ್

ವಿ.ಸಂ. ೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಪುಷ್ಕಲ ಎಂಬ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಚಂದ್ರ ಮುನಿಯು ಭಿಲ್ಲಕ ಸಂಘವು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಅವನು ತನ್ನದೇ ಬೇರೆ ಗಚ್ಛವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ; ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಮುನಿಗಳ ಚರ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು ; ಅಲ್ಲದೆ ವರ್ಣಾಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ದರ್ಶನಸಾರವನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಘದ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದ ಭಿಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ಜನರ ಆಚಾರದ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ, ಧರ್ಮಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಿದನು.

ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದ ೫೦೦ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಲೇಖನಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ವರೆಗಿನ ವಿವಿಧ ಆಮ್ನಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರ ಬಸ್ತಿಯ ಒಂದು ಶಿಲಾಲೇಖನದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಹದ್ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುಷ್ಪದಂತ ಮತ್ತು ಭೂತಬಲಿ ಇವರಿಂದ ಜಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂತಲೂ ಅವನು ಮೂಲ ಸಂಘವನ್ನು ಸೇನ, ನಂದಿ, ದೇವ, ಮತ್ತು ಸಿಂಹ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿದನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಅನೇಕ ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಂಘ, ಗಣ, ಗಚ್ಛಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- ಮೂಲಸಂಘ, ನಂದಿಸಂಘ, ನವಿಲೂರ ಸಂಘ, ಮಯೂರ ಸಂಘ ಕಿತ್ತೂರ ಸಂಘ, ಕೊಳ್ಳತ್ತೂರ ಸಂಘ, ನಯಿಗಣ, ದೇಶೀಗಣ, ದ್ರಮಿಲ (ತಮಿಲ) ಗಣ, ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಸರಸ್ವತಿ ಗಚ್ಛ, ವಕ್ರ ಗಚ್ಛ, ತಗರಿಲ ಗಚ್ಛ, ಇಂಗಳೇಶ್ವರ ಬಲಿ, ಪನಸೋಗೆ ಬಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಾರದ ಇತಿಹಾಸ:-

ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರನು ಸ್ವತಃ ವಿಹರಿಸಿ, ತನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಮಗಧ, ವಿದೇಹ, ಅಂಗ, ವಂಗ ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕೋಶಲ ಹಾಗೂ ಕಾಶೀ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗಧದ ರಾಜನಾದ ಶ್ರೇಣಿಕ ಬಿಂಬಸಾರ ಮತ್ತು ಅವನ ಪುತ್ರನಾದ ಕುಣಿಕ ಅಜಾತಶತ್ರು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ನಂದರಾಜರೂ ಜೈನಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ. ಪೂ ೧೫೦ ರ ಸುಮಾರಿನಾದ ಖಾರವೇಲನ ಶಿಲಾಲೇಖದಲ್ಲಿ, ನಂದರಾಜನು ಕಳಿಂಗದಿಂದ ಮಗಧ ದೇಶಕ್ಕೆ ಒಯ್ದ ಜೈನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಖಾರವೇಲನು ಪುನಃ ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇದೆ. ಈ ಲೇಖವು ಅರಹಂತರಿಗೂ ಸಿದ್ಧರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಖಾರವೇಲನ ಬಾಲ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ, ಅವನು ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ರೀತಿ, ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿವರವೆಲ್ಲ ಬರುತ್ತದೆ ಕಳಿಂಗದಲ್ಲಿ (ಒಡಿಸಾ) ಜೈನಧರ್ಮವು ಬಿಹಾರದಿಂದಲೇ ಪಸರಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಬಿಹಾರದೊಡನೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವು ಇತಿಹಾಸಾತೀತ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರ ಒಡಿಸಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಮಾನಭೂಮ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಭೂಮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಇತ್ತು. ಮಾನಭೂಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮನ್ನ 'ಪಚ್ಛಿಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪಂಗಡವು ಒಂದಿದೆ. ಅವರನ್ನ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರನ ವಂಶಜರೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಜನಿಸಿದ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಆರ್ಯ ವಂಶಕ್ಕೆ ತಾವು ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಶ್ರಮಣ ಪರಂಪರೆಯು ಆರ್ಯರದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಆರ್ಯರು ವೈದಿಕ ಆರ್ಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವು ನಿಂತಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ "ಪಚ್ಛಿಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ" ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಬಹು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಗ್ರ ಮಗಧ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಅವಶೇಷಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಟಣಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಜಗೃಹ ಮತ್ತು ಪಾವಾ, ಹಜಾರಿಬಾಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಪರ್ವತಗಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಕಂಡುಬರುವ ಮಂದಿರ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಿಂತ ಮಾನಭೂಮ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಭೂಮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳು ತೀರ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಈಗ ಹಿಂದುಳಿದ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಚಾರುತುಗಳಿಂದ ಪೂಜಾಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಜೈನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಭೈರವನಾಥ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲಕೆಲವು ಪಾಂಡವರ ಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿಂದ ಕೂಡಿಟ್ಟ ಪಾಟಣಾ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದೊಳಗಿನ ಜೈನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದವುಗಳಾಗಿವೆ. (ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ರಾಯ ಚೌಧರಿಕೃತ "ಜೈನಿಸಂ

ಇನ್ ಬಿಹಾರ" ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು) ಚೀನೀ ಯಾತ್ರಿಕನಾದ ಹುಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗನು (ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನ) ತಾನು ಮಾಡಿದ ವೈಶಾಲಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ :- ದಿಗಂಬರ ಮತ್ತು ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜೈನ ಮುನಿಗಳು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಶಿಲಾ ಮತ್ತು ಗೃಧ್ರಕೂಟಗಳವರೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮುನಿಗಳು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನ ಮತ್ತು ಸಮತಟದವರೆಗೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚೀನೀ ಯಾತ್ರಿಕನ ಈ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉತ್ತರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜೈನಧರ್ಮವು ಬಹು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ

ಮಥುರೆಯ ಕಂಕಾಲಿಟಿಲೆಯನ್ನು ಅಗೆಯುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ತೂಪ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಜೈನಮಂದಿರಗಳ ಭಗ್ನಾವಶೇಷಗಳು ದೊರೆತವು. ಇಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದ ಪುರಾತತ್ವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ, ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕೆಲವೊಂದು ಶತಾಬ್ದಿಗಳಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸುಮಾರು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಈ ಸ್ಥಾನವು ಜೈನಧರ್ಮದ ಒಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಿಂಹಾಸನ ಆಯಾಗಪಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೊಂದು ಲೇಖನಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಷಾಣ ರಾಜನಾದ ಕನಿಷ್ಕ, ಹುವಿಷ್ಕ, ವಾಸುದೇವ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರುಗಳೂ ಅವರ ಕಾಲಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವು ಕ್ರಿಶಪ್ರಾರಂಭದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸ್ತೂಪದ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸುಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಸ್ಮೃತಿಗೆಂದು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದೆ ಇದನ್ನು ದೇವ ನಿರ್ಮಿತ ಸ್ತೂಪವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಆದರಿಂದ ಇದು ಮಹಾವೀರನ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸ್ತೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಹರಿಷೇಣನ ಕಥಾಕೋಶದ "ವೈರಕುಮಾರ ಕಥಾನಕ"ದಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕ ೧೩೨) ಮಥುರೆಯ ಐದು ಸ್ತೂಪಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಜೈನ ಮುನಿಗಳ ಪಂಚಸ್ತೂಪಾನ್ವಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅನ್ವಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಗುಪ್ತಸಂವತ್ ೧೫೯ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೭೮ ರ) ಪಹಾಡಪುರ (ಬಂಗಾಲ) ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಟಗೋಹಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೈನ ವಿಹಾರವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅರಹಂತರ ಪೂಜೆಗೆಂದು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ದಾನ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಆಚಾರ್ಯನು ಬನಾರಸದ ಪಂಚಸ್ತೂಪ ನಿಕಾಯದ

ಆಚಾರ್ಯನಾದ ಗುಹನಂದಿಯ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಧವಲಾ ಟೀಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವೀರಸೇನ ಮತ್ತು ಜಿನಸೇನರೂ (೮-೯ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇದೇ ಶಾಖೆಯವರಾಗಿದ್ದರು. ಇದೇ. ಅನ್ವಯದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಿನಸೇನನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಗುಣಭದ್ರನು ತನ್ನ "ಉತ್ತರಪುರಾಣ"ದಲ್ಲಿ ಸೇನಾನ್ವಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಅನ್ವಯವು ಸೇನ ಗಣವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅದರ ಅನೇಕ ಶಾಖೆ, ಉಪಶಾಖೆಗಳೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿವೆ. ಮಥುರೆಯ ಸ್ತೂಪಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಕಬರನ ಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾಲದ ಜೈನ ಪಂಡಿತನಾದ ರಾಜಮಲ್ಲನು ತನ್ನ "ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿ ಚರಿತೆ"ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. - ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ೫೧೫ ಜೀರ್ಣ ಸ್ತೂಪಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಟೋಡರ ಸೇಠನು ಅಪರಿಮಿತ ಧನವ್ಯಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಮೊದಲನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನಮುನಿ ಸಂಘವು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಾಲಕಾಚಾರ್ಯನ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆಗನುಸರಿಸಿ, ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ರಾಜನಾದ ಗರ್ದಭಿಲ್ಲನು ತನ್ನ ಕಾಮುಕಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೈನ ಆರ್ಯಿಕೆಯೊಬ್ಬಳ ಕೂಡ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನೆಸಗಿದನು; ಇದರ ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲಕಸೂರಿಯು ಶಾಹಿರಾಜನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಅವನು ಗರ್ದಭಿಲ್ಲನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟಗೊಳಿಸಿ, ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಶಕರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇದೇ ವಂಶದ ಶಾಹಿವನ್ನು ತರುವಾಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಘಟನೆಯು ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ : ಅತಿ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವಿಗಳೂ ಸಹನಶೀಲರೂ ಆದ ಜೈನಮುನಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಾಜಶಕ್ತಿಯ ಕೂಡ ಹೋರಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಗುಪ್ತ ಸಂವತ್ಸರ ೧೧೩ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೩೨) ರಲ್ಲಿ, ಕುಮಾರಗುಪ್ತನ ರಾಜ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಧರೀ ಶಾಖೆಯ ದತಿಲಾಚಾರ್ಯನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಶ್ಯಾಮಾಢ್ಯನು ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿದೆ. ಕುಮಾರಗುಪ್ತನ ಕಾಲದ (ಕ್ರಿ.ಶ.೪೨೬) ಒಂದು ಲೇಖನವು ಉದಯಗಿರಿಯಲ್ಲಿ (ವಿದಿಶಾ- ಮಾಳವಾ) ದೊರೆತಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಗುಪ್ತಕಾಲದ ಸಂವತ್ಸರ ೧೪೧ (ಕ್ರಿ.ಶ.೪೬೦) ರಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತ ರಾಜನ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಹಿತವುಳ್ಳ ಕಹಾಯೂದಲ್ಲಿ (ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಕುಭ) ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಶಿಲಾಲೇಖದಲ್ಲಿ, ಐವರು ಅರಹಂತರ

ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ಮಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾತ್ಮನು ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ಶಿವಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಲಂಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ

ಹಾಗೂ ರಾಜವಂಶಗಳ ಸಂಬಂಧ:-

ಒಂದು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಗನುಸಾರ ಮೌರ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುನಿಯಾದ ಭದ್ರಬಾಹು ಸಮ್ರಾಟ್ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಆ ಮುನಿರಾಜನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಆ ರಾಜನ ಹೆಸರಿನ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಎಂಬ ಬೆಟ್ಟವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಭದ್ರಬಾಹು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಸಹ ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಅವರೊಡನೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಇದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಾಯಿತೆಂದು ಎನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೌದ್ಧರ ಪಾಲೀ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಾವಂಶದಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯ ರಾಜವಂಶದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸಾರ ಬುದ್ಧ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ೧೦೬ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾಂಡುಕಾಭಯ ರಾಜನ ಅಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ಆಳಿಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಾಧಪುರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಶ್ರಮಣರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಈ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಬುದ್ಧ ನಿರ್ವಾಣ ಸಂವತ್ಸರದ ೧೦೬ ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಹ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥದ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪ್ರವೇಶವು ಅಶೋಕನ ಪುತ್ರನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನಿಂದ ಬುದ್ಧನ ನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೨೩೬ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರವು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೩೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಆಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟರ ಮೊದಲಿಕ್ಕೆ ಜೈನಧರ್ಮವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಿಂದಲೇ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆಯು ಉಂಟಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭದ್ರಬಾಹು ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸಮ್ರಾಟ್ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಮುನಿಸಂಘ ಸಹಿತ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ಬಂದನಷ್ಟೆ ; ಹಾಗೆ ಅವನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಂಘವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂಥ

ಜೈನ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳು ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಸಂಪ್ರತಿಯು, ಒಂದು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯ ಸುಹಸ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಜೈನಧರ್ಮದ ಸ್ತೂಪ, ಮಂದಿರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಶೋಕನು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈತನು ಜೈನಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದನು. ರಾಮನಾಡ ಮತ್ತು ತಿರುನಲ್ವೇಲಿ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಇವು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತಮ ತಮಿಳು ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜೈನಧರ್ಮವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಿಳು ಕಾವ್ಯವಾದ ಕುರಳ್ ಹಾಗೂ ತೊಳ್ಕಾಪ್ಪಿಯಮ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಮಣಿಮೇಖಲೈ' ಎಂಬುದು ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಬೌದ್ಧ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಮುನಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಉಪದೇಶದ ವಿವರಗಳು ಹಲವೆಡೆ ಬಂದಿವೆ. ಜೀವಕ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಂ, ನೀಲಕೇಶಿ, ಯಶೋಧರಕಾವ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಜೈನ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನಾಚಾರ್ಯನಾದ ಸಮಂತಭದ್ರನು ಸಂಭವತಃ ಕಾಂಚಿಯವನಾಗಿ ಇದ್ದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯನ ಸಂಬಂಧವು ಆತನ ಒಬ್ಬ ಟೀಕಾಕಾರನು ಶಿವಕುಮಾರ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಲೋಕ ವಿಭಾಗದ ಕರ್ತೃವಾದ ಸರ್ವನಂದಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೮ ಆಚಾರ್ಯನು ಕಾಂಚಿಯ ಸಿಂಹವರ್ಮನ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ದರ್ಶನಸಾರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ವಜ್ರನಂದಿಯಿಂದ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೭೦ ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ವಿವಿಧ ಘಟನೆಗಳ ಐತಿಹ್ಯವೂ ನೋಡಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ! ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ತಮಿಳು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರವು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.